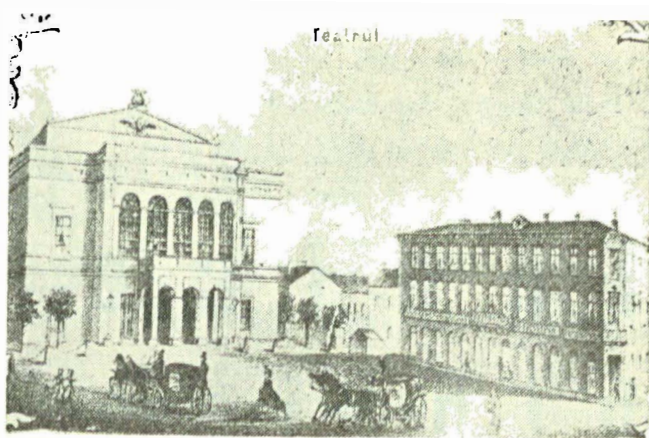

Cînd, în seara de miercuri, 31 decembrie 1852, se ridica, în pîlpîrile sutelor de luminări de seu, cortina Teatrului cel Mare de pe Podul Mogoșoaiei, Costache Caragiale va fi gîndit la „cărutele cu paiațe” pornite în zorii teatrului românesc. Alături îi stăteau Costache și Rălița Mihăileanu, Maria Constantinescu, Raluca Stavrescu, Lăscărescu, Ninu Vallery, elevi sau ucenici ai foștilor elevi din Societatea Filarmonică (1833), prin care Ion Cîmpineanu și Heliade Rădulescu pusese rădăcinile temei artistice Teatrului Național.

Se juca acum, în această seară de la sfîrșitul unui an care încercase greu Principatele, nu un repertoriu românesc (nu se pîmise „înalta slobozire”), ci localizarea unui vodevil franțuzesc, *Zoe sau Aman-tul împrumutat*, iar în partea a doua a reprezentației trupa de operă italiană a faimosului impresar Papa Nicola urma să interpreteze, pentru „obrazele” protipendadei, arii lirice.

Impunătorul edificiu (numit „Național” abia în preajma Unirii, prin 1857, la stăruința lui Al. Odobescu) avea deja o frămîntată istorie. În cugețele cărțurilor și patrioților, temelia lui se pusese în vremea refugiului brașovean din 1821; un pas înainte se făcuse prin avîntatele statute ale „Societății literare” bucureștene din 1827. În largul program de reforme al generației care va ridica stîndardul revoluției, „teatrul național” însemna „teatrul limbii și al nației”, tribună de afirmare a idealurilor de libertate și unitate națională. Cu acest rost, membrii Filarmonicii de la 1833 luptă pentru zidirea unei clădiri de teatru, și cu acest rost, profesorul C. Aristia pregătește prima generație de profesioniști ai scenei noastre (1834), depășindu-se faza diletantismului,

ce-și avea obîrșia în spectacolele școlarilor de la „Sfîntul Sava” (1819).

Părăsirea mulți ani a locului pentru teatru cumpărat pe spezele „soților” Filarmonicii, intrigile protipendadei și temerile puterii protectoare în fața a tot ceea ce era, în epocă, „național”, au trezit destulă amărăciune în sufletele celor care voiau să

pot împărtăși de frumoasă și morala petrecere a reprezentațiilor teatrale peste 300 persoane cu toată comoditatea, se afla decorată cu multă eleganță și strălucit iluminată.

Anii care urmează (pînă la 1877), ani de concesionare a teatrului unor trupe străine, de privațiuni, dar și de campanii de afirmare a repertoriului

Arhivele teatrului românesc Zidirea Teatrului cel Mare (Național)—130

„alerge” mai degrabă la teatrul românesc. Abia domnitorul Barbu Știrbey — deși libertatea de acțiune îi era îngrădită de prevederile Convenției de la Balta-Liman (1849) — reușește să desăvîrșească opera de cultură națională începută pe vremea generoasei sale studenții.

Teatrul cel Mare (Național) era o capodoperă edilitară; sala avea una dintre cele mai bune acustici din Europa. Cezar Bolliac, prezent la inaugurare, scria în ziarul său „Trompeta Carpaților”: „Întinsa și mult încăpătoare sală a noiei clădiri, care are jur împrejur trei caturi compuse din 75 loji foarte bogat decorate și luxos mobilate, jos peste 400 stâluri și sus în galerie, unde cu un preț foarte mic, se

românesc, sînt totodată ani de biruință ale actorilor noștri. Matei Millo, Mihail Pascaly, Costache Caragiale și, în jurul lor, atîția devotați pînă la sacrificiu, vor impune cultura teatrală românească. Ei fac legătura între „generațiile Filarmonicii” și cele care vor lucra sub alte zodii — generația lui Grigore Manolescu și a Aristizzei Romanescu, a lui Nottara și Paul Gusty...

Căci Teatrul Național își avea, din 1852, doar clădirea; Teatrul Național se fundase în luptele naționale, care au urmat căderii Domnului Tudor, și a fost o biruință a strădaniilor pentru neafirmare politică și pentru afirmare liberă a națiunii române.

I. N.